

בס"ד, ה' טבת התשפ"ו

זבחים ק"ב – משה ככהן, חלוקת קדשים לבעלי מומין ודחיית טבול יום מחלוקה בקדשים

שאלות:

1. איזה חמש שמחות שמחה אלישבע ביום הקמת המשכן?

המשך הדיון במעמדו של משה ככהן

הגמרא ממשיכה את הדיון במעמדו של משה רבינו ככהן,

- הגמרא מקשה מבריייתא שמפרטת את חמש השמחות של אלישבע (אשת אהרן) ביום שהוקם המשכן: יבמה מלך (משה), אישה כהן גדול, בנה סגן, בן בנה פנחס משוח מלחמה, ואחיה נשיא שבט. מזה משתמע שמשה היה מלך, אבל לא כהן גדול. הגמרא מתרצת: שהכוונה היא גם מלך בנוסף להיותו כהן גדול.
- הגמרא אומרת שיש מחלוקת תנאים האם משה היה כהן גדול, שנלמדת מהדיון על הפסוק "וַיַּחַר אֶף ד' בְּמֹשֶׁה"
 - רבי יהושע בן קרחה אומר: כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם (נזיפה או קללה או גידוף, כמו למשל "וַיַּחַר אֶף יַעֲקֹב בְּרַחֵל וַיֹּאמֶר הַתַּחַת אֱלֹהִים אֲנֹכִי"), ובמקרה של משה לא נאמר בו רושם.
 - רבי שמעון בן יוחי אומר: אף זה נאמר בו רושם – שנאמר: "הֲלֹא אֶהְרֵן אַחִיךָ הַלְוִי". הכוונה היא: "אני אמרתי אתה כהן והוא לוי, עכשיו הוא כהן ואתה לוי".
 - חכמים אומרים: משה לא נתכהן אלא שבעת ימי המילואים בלבד.
 - יש אומרים: משה היה כהן כל ימיו, ורק כהונה מזרעו פסקה (שנאמר: "וּמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים בְּנִי יִקְרָאוּ עַל שֵׁבֶט הַלְוִי" - שרק בניו יקראו על שבט הלוי, אבל הוא כהן), וגם נאמר: "מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנֵי". ורב (שאמר שמשה כהן גדול) סובר כמו "יש אומרים".
- הגמרא מקשה על הכלל "כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם", מהפסוק: "וַיֵּצֵא מֹשֶׁה מֵעַם פְּרַעֲהַ בְּחָרִי אֶף", ושם לא נאמר לו דבר.
 - ריש לקיש אומר: סטרו משה לפרעה ויצא (וזה היה ה"רושם"). הגמרא מקשה שזה לא מסתדר עם דברי ריש לקיש על הפסוק "וַיִּצְבֹּת לְקִרְאָתוֹ עַל שֵׁפֶת הַיָּר" ריש לקיש אומר: מלך הוא, והסביר לו פנים, ורבי יוחנן אומר: רשע הוא והעיז פניו בו. הגמרא משיבה: שצריך להפוך את הדעות. והגמרא מביאה עוד דברי אגדה על מלכות וכבוד למלך:
 - רבי ינאי לומד שלעולם תהא אימת מלכות עליך, שכן משה אמר לעבדי פרעה "וַיִּרְדּוּ כָל עַבְדֶּיךָ אֵלָה אֱלִי" שישתחוו לו, אבל לפרעה עצמו הוא לא אמר את זה, למרות שבסופו של דבר מי שירד אליו זה פרעה. רבי יוחנן לומד הוכחה לכבוד מלכות מהפסוק שאלהו רץ לפני אחאב המלך: "וַיֵּד ד' הִיְתָה אֶל אֱלֹהֵיוֹ וַיִּשְׁנֶס מִתְּנִיּוֹ וַיִּרַץ לִפְנֵי אַחָב".

- בקשת מלכות: **עולא** אומר: שמשה ביקש מלכות ולא ניתנה לו (מדברי ד' בסנה: "אל תקרב ה'לם", ו"הלום" הוא לשון מלכות). **רבא** מקשה מהברייתא על אלישבע שכן ניתנה לו מלכות. הגמרא מתרצת שכוונת **רבא** היא שמשה לא זכה למלכות גם לזרעו לדורות.
 - **רבי אלעזר** אומר בשם **רבי חנינא**: שכשפוסקים גדולה לאדם, פוסקים לו ולזרעו עד סוף כל הדורות. הגמרא מקשה שאצל שאול גם כתוב "הלום" ובכל זאת זרעו לא התקיימה אצלו המלכות. הגמרא מתרצת שזה התקיים אצל איש בושת (בנו), או שבגלל שהוא הגיס דעתו הקדוש ברוך הוא משפילו.
2. אליעזר כהן הוא קטוע יד, יצחק כהן מזמין אותו לאכול איתו חטאת על האש, הוא יכול לבוא?

דין בעלי מומין בחלוקת קדשים

- הגמרא דנה בדברי המשנה על חלוקת קדשים לבעלי מומים.
- הגמרא דורשת שלושה ריבויים מהפסוק "כָּל זֶכֶר בְּבְנֵי אֶהְרֵן יֹאכְלֶנָה" (במנחה, חטאת, אשם), שמלמדים על בעלי מומין:
 - ריבוי ראשון (במנחה): לרבות בעל מום לחלוקה אם מישהו מהכהנים, מהחברים שלו, מזמין אותו לאכול איתו (כי הריבוי לא נצרך לאכילה, כי כבר נאמר בפירוש לאכילה).
 - ריבוי שני (בחטאת): לרבות בעל מום מעיקרו (שנולד עם המום), שיהיה חולק ואוכל (כי הריבוי לא נצרך לתם שנהפך לבעל מום).
 - ריבוי שלישי (אשם): לרבות בעל מום עובר (מום זמני).
 - הגמרא שואלת למה צריך לרבות בעל מום עובר (שהוא קל יותר ממום קבוע). **רב ששת** אומר שיש להפוך את הברייתא ולומר שהריבוי הוא למום קבוע. **רב אשי** אומר: לא צריך להפוך את הברייתא. הריבוי נצרך כי הייתי עלול לחשוב שדינו כמו טמא, שכמו שטמא לא אוכל עד שהוא טהור, ככה גם בעל מום עובר לא יאכל עד שיִרְפָא. לכן בא הריבוי ללמד שבעל מום עובר כן חולק ואוכל.

3. הכהן יעקב הוא טמא האם הוא יכול לקבל חלק מקרבן ציבור שהוא מקריב בטומאה?

"כל שאינו ראוי לעבודה אינו חולק"

- הגמרא מקשה שתי שאלות על הכלל שבמשנה: "כָּל שְׂאִינוּ רְאוּי לְעִבּוּדָה אֵינוּ חוֹלֵק". הרי בעל מום: הוא **לא** ראוי לעבודה, ובכל זאת חולק בקדשים. וטמא בקרבנות ציבור: הוא ראוי לעבודה (כשקרבת ציבור באים בטומאה), אבל הוא לא חולק (בגלל איסור אכילה).
- לכן הגמרא מתרצת שכוונת המשנה היא לראוי לאכילה (שכל מי שלא ראוי לאכילה לא חולק). אבל הגמרא מקשה: אם ככה, הרי קטן (כהן) ראוי לאכילה, והוא לא חולק. הגמרא מתרצת: אל תדייק שמי שראוי לאכילה כן חולק, אלא רק מה שאמרנו שמי שלא ראוי לאכילה לא חולק.
 - הגמרא אומרת: שאם ככה, אז אפשר עדיין באותו אופן לפרש שכוונת המשנה "שמי שלא ראוי לעבודה כמו טבול יום לא חולק" ואל תדייק מזה שמי שראוי לעבודה חולק (ולכן אל תקשה מטמא בקרבנות ציבור). ובעל מום זה מקרה מיוחד, שהתורה ריבתה אותו במיוחד לחלוקה (בפסוקים שראינו).

4. שמעון הכהן נטמא לפני הקטרת החלבים. האם הוא רשאי לקבל חלק מבשר הקודש?

תנאי הטהרה הנדרשים לחלוקת הקדשים

○ המשנה אמרה שכהן שיהיה טמא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקטר חלבים – לא חולק. מזה מדייקים: שמי שהיה טהור בשעת זריקת דמים וטמא בשעת הקטר חלבים – חולק.

○ ולכן הגמרא אומרת שהמשנה שלנו היא לא כדעת **אבא שאול** שאומר במחלוקת שבברייתא: שהכהן לא חולק עד שיהיה טהור משעת זריקה עד שעת הקטר חלבים. **אבא שאול** לומד את זה מהפסוק: "הַמְקָרִיב אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת הַחֶלֶב... לֹא תִהְיֶה שׁוֹק הַיָּמִין לְמִנְהָ", שדורש טהרה גם בזריקה וגם בהקטרת החלבים. (תנא **קמא** סובר שהפסוק מתייחס רק לזריקת הדם, כי יש גם פסוק נוסף בקרבן תודה ששם מוזכר רק דם השלמים בהקשר של הכהן שזורק ומקבל את החלק, ואת העניין של החלב הוא דורש בצורה שונה).

○ **רב אשי** שואל לשיטת **אבא שאול**: אם הכהן נטמא בין הזריקה וההקטרה, אבל בשעת הזריקה וההקטרה היה טהור – מה דינו? האם דרושה טהרה רצופה לאורך כל הזמן הזה? השאלה נשארה ללא הכרעה – בתיקו.

5. האם כהן טבול יום יכול לקבל חלק מקרבן בכור?

שיטת רבי אלעזר ברבי שמעון ודחיית טבול יום מקדשים

רבא מביא סיפור ודיון הלכתי של **רבי אלעזר ברבי שמעון** שדן אותו בבית הכסא, שמחדד את הכלל שטבול יום לא חולק בקדשים, הוא הביא משל לטבול יום שניגש לכהן טהור מבית האב שלו ודרש קל וחומרים שמגיע לו חלק מהקדשים.

▪ **מנחה**: בהתחלה טבול היום בא ומבקש לקבל חלק מהמנחה.

• הכהן הטהור עונה לו: ומה במקום שכוחך חזק בקרבן חטאת שלך (שאתה יכול להביא אותו מתי שאתה רוצה ולאכול ממנו כמו שלומדים מהפסוקים), הרי המשנה שלנו למדה שבחטאת של ישראל כשאתה טבול יום אתה לא יכול לקבל. קל וחומר בקרבן מנחה שכשאתה מביא את קרבן המנחה שלך אתה לא יכול לאכול אותו בכלל כי הוא כליל, קל וחומר שאתה לא תקבל ממנחת ישראל.

• טבול היום עונה לו: דחית אותי מחטאת של ישראל, אולי זה בגלל שיש לך כוח כי אתה אוכל את החטאת של עצמך, אבל אולי במנחה שגם אתה כמוני הכהן הטהור לא יכול לאכול את המנחה של עצמך. לא תדחה אותי?

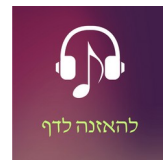
• הכהן הטהור מביא פסוק: "**לכהן המקריב אתה לו תהיה**", ואומר לכהן טבול היום: בוא תקריב ותקבל, כלומר מאחר אתה לא ראוי להקרבה, אתה לא תקבל.

▪ באותו אופן נדחה טבול היום גם מחטאת ישראל וגם מחזה ושוק של שלמים, עם הפסוקים שדורשים את הראוי לעבודה באותה שעה. ולכן הטבול יום יוצא מבית המקדש עם "קוליו וחמוריו" (הטיעונים שלו) על ראשו, יחד עם אונן ומחוסר כיפורים (שגם הם נדחים מאותם מקורות), כי הם לא ראויים לעבודה.

○ **רב אחאי** מקשה למה **רבי אלעזר ברבי שמעון** לא הוסיף לדיון גם את הבכור. הגמרא מתרצת: כי הפסוק בבכור "וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָךְ" נותן את הבשר לכל כהן, ולא דווקא לזורק הדם, ולכן אי אפשר היה לדחות את טבול היום באותה צורה. (לכן לפי דעת **רבי אלעזר**

הדף לע"נ
אמו"ר שלמה חיים משה ב"ר שמואל מנחם הכ"מ
נלב"ע י"א כסלו התשפ"ו

ברבי שמעון טבול יום כן יכול לקבל בשר של בכור בחלוקה מאת ישראל שנותן את הבכור לכל כהן שהוא רוצה, זה לא שייך למשמר שכרגע עובד).

- הגמרא שואלת: איך **רבי אלעזר ברבי שמעון** דן את הדיין ההלכתי הזה בבית הכיסא (מקום שאסור להרהר בו דברי תורה)? והגמרא מתרצת: זה היה לאונסו (מתוך שהדברים היו שגורים בפיו והרהר בהם בעל כורחו).